

8 1172 1658

ΕΤΑΓΓΕΛΟΥ Σ. ΣΤΑΜΑΤΗ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΑΝΑΤΥΠΟΝ

Ἐκ τοῦ ΔΕΛΤΙΟΥ τῆς Ὀμοσπονδίας Λειτουργῶν Μέσης Ἐκπαίδευσως Ἑλλάδος, 1ης Ἰουνίου 1970, ἔτους Κ', ἀρ. φύλλου 336.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
Κ. ΜΑΘΙΟΛΑΚΑ
ΟΔΟΣ ΜΕΤΩΝΟΣ 5

ΑΘΗΝΑΙ 1970

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Κατὰ τὴν παράδοσιν οἱ παλαιοὶ ἱστορικοὶ, οἱ γράφοντες τὰ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἀνέρχονται εἰς 33. Ἐκ τούτων μερικοὶ ἦσαν σύγχρονοι τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἄλλοι δὲ εἶχον ἀκολουθήσει ἢ συμμετάσχει εἰς τὴν ἐκστρατείαν. Εἰς αὐτοὺς περιλαμβάνονται ὁ Καλλισθένης ὁ Ὀλύμπιος, ὁ Ἀριστόβουλος, ὁ Κλείταρχος καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Πτολεμαῖος, ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ ἐπονομαζόμενος Λάγος ἢ Σωτήρ. Ὁλὼν τῶν ἱστορικῶν αὐτῶν τὰ συναφεῖ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἔργα ἀπωλέσθησαν ἐκτὸς ἐλαχίστων ἀποσπασμάτων, μνημονευομένων ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου, τοῦ Στράβωνος, τοῦ Ἀρριανοῦ, τοῦ Ἀθηναίου καὶ ἄλλων μεταγενεστέρων συγγραφέων.

Κατὰ τὸν Πλούταρχον (Ἀλέξανδρος κεφ. 54,55) ὁ ἱστορικὸς καὶ φιλόσοφος Καλλισθένης ἦτο υἱὸς τῆς ἀνεπιμᾶς τοῦ Ἀριστοτέλους Ἡροῦς, ἐφονεύθη δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, διότι δὲν ἠθέλησε νὰ προσκυνήσῃ αὐτὸν ὡς θεόν.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων ἀποσπασμάτων, τὰ παλαιότερα ἔργα τὰ διασωθέντα μέχρις ἡμῶν, εἰς τὰ ὁποῖα περιγράφεται ἡ ἐκστρατεία καὶ ὁ βίος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, εἶναι τρία: 1) τοῦ Λατίνου συγγραφέως Κουρτίου Ρούφου (περίπου 10—90 μ.Χ.), 2) τοῦ Πλουτάρχου (περίπου 46—120 μ.Χ.) καὶ 3) τοῦ Ἀρριανοῦ (περίπου 95—175 μ.Χ.).

Ὁ Πλούταρχος καὶ ὁ Ἀρριανὸς ἀντλοῦν τὰς συναφεῖς πληροφορίας τῶν παρὰ τοῦ Ἀριστοβούλου, τὸν ὁποῖον μνημονεύουν ἐπανεπιημμένως, ἐνῶ κατὰ τὴν παράδοσιν, ὁ Κούρτιος Ρούφος ἀρύεται τὰς περὶ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου εἰδήσεις παρὰ τοῦ Κλείταρχου. Ἐκ τῶν 10 βιβλίων, εἰς τὰ ὁποῖα κατανέμεται ἡ σχετικὴ συγγραφή τοῦ Κουρτίου Ρού-

φου, τὰ δύο πρῶτα βιβλία ἀπωλέσθησαν. Ἐπίσης ἀπωλέσθη τὸ κεφάλαιον τοῦ δεκάτου βιβλίου, εἰς τὸ ὁποῖον πιστεύεται ὅτι θὰ ἐγίνετο περιγραφή τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ὁ Ἀλέξανδρος, πρὶν ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἀσίας, ἀφῆκεν εἰς τὴν Πέλλαν, ὅπου διέμενε καὶ ἡ μήτηρ του Ὀλυμπιάς, ὡς ἀντιβασιλέα, τὸν διακεκριμένον στρατηγὸν τοῦ Φιλίππου, Ἀντίπατρον, ὁ ὁποῖος εἶχε υἱούς, τὸν Κάσσανδρον, τὸν Φίλιππον καὶ τὸν (νεώτερον) Ἴολαν. Ὁ Ἰόλας ἠκολούθησε τὸν Ἀλέξανδρον εἰς ὅλην τὴν ἐκστρατείαν ὡς οἰνοχόος αὐτοῦ, καὶ συνεπῶς ἄνθρωπος τῆς ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης του. Ὁ Ἀντίπατρος διετήρει, ὅπως καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλληλογραφίαν πρὸς τὸν Ἀριστοτέλη, ὁ ὁποῖος διέμενεν ἐν Ἀθήναις. Ὄταν ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέθανεν, ὁ Ἀριστοτέλης ἐκινδύνευσε νὰ θανατωθῇ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ὡς φίλος τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν Χαλκίδα, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν κατήγετο ἡ ἀριστοκρατικῆς καταγωγῆς μήτηρ του Φαιστίς. Καὶ ἀπὸ τὴν Χαλκίδα συνεχίσθη ἡ ἀλληλογραφία μὲ τὸν Ἀντίπατρον, ὡς ἐπιμαρτυρεῖται τοῦτο ἐξ ἀποσπασμάτων σχετικῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀριστοτέλους.

Αἱ περισωθεῖσαι πληροφορίαι διὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου προέρχονται ἐκ τοῦ Πλουτάρχου, ἐκ τοῦ συγχρόνου τοῦ Πλουτάρχου συγγραφέως Τακίτου (περίπου 50—120 μ.Χ., ἐκ τοῦ Ἀρριανοῦ καὶ τοῦ Πασχαλίου Χρονικοῦ (Ἐπιτομὴ χρόνων), γραφέντος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἑβδόμου αἰῶνος.

Ὁ Πλούταρχος εἰς τὸν βίον τοῦ Ἀλεξάνδρου γράφει τὰ ἑξῆς: Θεωρεῖται ἐξόχως πιστευτόν, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς πατρός μὲν ἦτο τὴν καταγωγὴν Ἡρακλείδης ἀπὸ Καρανοῦ, πρὸς μητρὸς δὲ Αἰακίδης (Κεφ. 2). (Ὁ Αἰακὸς ἦτο υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Αἰγίνης, μιᾶς τῶν ὠραιότερων 20 θυγατέρων τοῦ ποταμίου θεοῦ Ἀσωποῦ, τὴν ὁποῖαν ἀπήγαγεν ὁ Ζεὺς μεταμορφωθείς εἰς Ἀετὸν καὶ ἔφερεν εἰς τὴν νῆσον Οἰνώνην ἢ Οἰνοπίαν, ἡ ὁποία ἐκ τοῦ ὀνόματός της ὠνομάσθη Αἰγίνα). Ὅπως βλέπομεν ὁ Πλούταρχος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πραγματείας του τονίζει ἰδιαίτερος τὴν θείαν καταγωγὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου (Κεφ. 53). «Ὄταν ὁ Ἀλέξανδρος μετέβαινεν εἰς

τὴν Βαβυλῶνα (σημ. ἐπιστρέφων ἐξ Ἰνδιῶν) ἔφθασε συγχρόνως καὶ ὁ ναύαρχος Νέαρχος, ὁ ὁποῖος εἶπεν εἰς αὐτὸν ὅτι συνήντησε μερικοὺς Χαλδαίους (μάγους), οἱ ὅποιοι τοῦ εἶπον, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος δὲν πρέπει νὰ μεταβῆ εἰς Βαβυλῶνα. Δὲν ἤκουσεν ὁμως τὸν Νέαρχον καὶ κατεσκήνωσεν ἔξω τῆς Βαβυλῶνος. Τὸν ἠνώχλων δὲ πολλοὶ κακοὶ οἰωνοί, ὅπως π.χ. ὅτε ἐκ τῶν διατρεφομένων λεόντων (σημ. τοῦ ζωολογικοῦ του κήπου) εἰς ἐφονεύθη ἀπὸ ἡμερον ὄνον, ὁ ὁποῖος τὸν ἐλάκτισε. Ὅταν ἐξεδύθη διὰ νὰ παίξῃ σφαῖραν (σημ. ποδόσφαιρον ἢ χειροσφαῖραν, δὲν διευκρινίζεται) ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ παιγνίδι καὶ οἱ συναθληταὶ ἠτοιμάζοντο νὰ πάρουν τὰ ἐνδύματά των, παρατηροῦν ὅτι εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκάθητο κάποιος νεανίσκος φορῶν βασιλικὴν στολὴν καὶ διάδημα. Οὗτος ἀνακρινόμενος ἐπὶ μακρὸν δὲν ἀπήντα. Κατόπιν ὁμως εἶπεν ὅτι ὀνομάζεται Διονύσιος καὶ κατάγεται ἐκ Μεσσηνίας, ἐνῶ δὲ ἦτο ἄλλοῦ δέσμιος ἀπληυθερώθη καὶ ἦλθεν ἐδῶ (δηλ. τὴν Βαβυλῶνα) καὶ ἐφόρσε τὴν στολὴν καὶ τὸ διάδημα.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἅμα τὰ ἤκουσεν αὐτά, τῇ συμβουλῇ τῶν μάντεων, τὸν ἐξηφάνισε. Αὐτὸς ὁμως ἐγίνε δύσθυμος καὶ δύσελπις πρὸς τὸ θεῖον καὶ ὑποπτος πρὸς τοὺς φίλους. Πρὸ πάντων δὲ ἐφοβεῖτο τὸν Ἀντίπατρον καὶ τὰ παιδιὰ του, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν Ἰόλας ἦτο ἀρχαιονοχός του, ὁ δὲ Κάσσανδρος μόνις εἶχεν ἀφιχθῆ ἐκ τῆς Πέλλας. Ὅταν δὲ ὁ Κάσσανδρος εἶδε μερικοὺς βαρβάρους νὰ προσκυνοῦν τὸν Ἀλέξανδρον, ὡς θεὸν «ἔσπασε στὰ γέλια», καθότι εἶχε ἀνατραφῆ ἐλληνιστί. Ὁ Ἀλέξανδρος ὁμως ὠργίσθη καὶ ἤρπασε αὐτὸν ἀπὸ τὰς τριχὰς τῆς κεφαλῆς καὶ ἐκτύπησεν αὐτὸν εἰς τὸν τοῖχον. Πάλιν δὲ ὅταν ὁ Κάσσανδρος ἀπεπειράθη νὰ ὑπερασπισθῆ τὸν πατέρα του, κατηγορούμενον ἀπὸ ἄλλους εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, οὗτος τοῦ εἶπε μὲ θυμὸν, ἐνῶ ὁ Κάσσανδρος ἔλεγε ὅτι αἱ κατηγορίαι εἶναι συκοφανταί, «αὐτὰ ποῦ λὲς εἶναι σοφίσματα τοῦ Ἀριστοτέλους».....

Εἶχε λοιπὸν καταληφθῆ ἀπὸ δεισιδαιμονίαν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἀφήσας τὸ πάθος διὰ τὸν φίλον του Ἡφαιστίωνα ἐπεδόθη εἰς θυσίας καὶ γλέντι. Ἀφοῦ λοιπὸν προσέφερε λαμπρὸν δεῖπνον εἰς τοὺς περὶ τὸν Νέαρχον, κατόπιν ἐλούσθη, ὡς συγῆθιζε, διὰ νὰ κοιμηθῆ καὶ ἐδέχθη πρόσκλησιν

τοῦ φίλου του (Θεσσαλοῦ) Μηδίου καὶ μετέβη εἰς τὸ σπίτι του διὰ γλέντι. Ἐκεῖ ἀφοῦ ἤπιε ὅλη τὴν ἐπελθοῦσαν ἡμέραν, ἤρχισε νὰ ἔχη πυρετόν. Ὁ Ἀριστόβουλος λέγει ὅτι εἶχε «τρελλὸν πυρετόν» (φησὶν αὐτὸν πυρέττοντα μανικῶς), ὅτι ἐκ τούτου εἶχε μεγάλην δίψαν καὶ ὅτι ἤπιε κρασί· ἐκ τούτου δὲ κατελήφθη ὑπὸ παραφροσύνης καὶ ἀπέθανε τὴν τριακοστὴν τοῦ μηνὸς Δαισίου. (σημ. ὁ μακεδονικὸς μὴν Δαίσιος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ἀθηναϊκὸν μῆνα Θαραγγιλιῶνα, τὸν σημερινὸν Μαῖον—Ἰουνιον. Ἡ ἔναρξις τῶν ἀρχαίων μηνῶν τοποθετεῖται τὴν 13—15 τῶν σημερινῶν μηνῶν. Ἐπομένως ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέθανε τὴν 13—15 Ἰουνίου (323 π.Χ.).

Εἰς δὲ τὰς ἐφημερίδας τὰ τῆς νόσου τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκτίθενται ὡς ἐξῆς: (σημ. Τὸ Στρατηγεῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐξέδιδε καθημερινῶς Δελτίον ἢ Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως ἢ Ἡμερολόγιον, ὡς θὰ ἐλέγαμε περίπου σήμερον. Τὸ Δελτίον αὐτὸ ὠνομάζετο ἐφημερίς ἢ βασιλικὴ ἐφημερίς, ὡς περιέχον τὰ γεγονότα τῆς ἡμέρας, ἐπισήμως ἐκτιθέμενα).

Τὴν 18 τοῦ μηνὸς Δαισίου ἐκοιμᾶτο εἰς τὸν θάλαμον, ὅπου ἦτο ὁ λουτήρ, διότι εἶχε πυρετόν. Τὴν ἐπομένην ἐξῆλθε καὶ διημέρευσε εἰς τοῦ Μηδίου, παίζων κύβους. Τὸ ἀπόγευμα ἔλαβε λουτρόν, προσέφερε θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τὸ βράδυ εἶχε πυρετόν. Τὴν 20 τοῦ Δαισίου μηνὸς ἔλαβε πάλιν λουτρόν καὶ εἰς τὸν θάλαμον, ὅπου ἦτο ὁ λουτήρ, εἶχε συντροφιὰ τοὺς περὶ τὸν Νέαρχον. Τὴν ἐπομένην εἶχε πάρα πολὺ πυρετόν, καὶ τὴν νύκτα ὑπέφερε βαρεῖα καὶ τὴν μεθεπομένην 22 Δαισίου εἶχε σφοδρὸν πυρετόν. Τὸν ἔφεραν πλησίον εἰς τὴν μεγάλην κολυμβήθραν, ὅπου ὠμίλησε μὲ τοὺς στρατιωτικὸς Διοικητάς. Τὴν ἐπομένην, μὲ σφοδρὸν πυρετόν προσέφερε θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς. Τὴν μεθεπομένην (24 Δαισίου) ἐκοιμήθη ὀλίγον, χωρὶς ὅμως νὰ ἐλαττωθῇ ὁ πυρετὸς καὶ ἔμεινεν ἄφωνος. Τὴν δὲ ἐπομένην (25 Δαισίου) ἦτο ἐπίσης ἄφωνος καὶ τὴν τρίτην φθίνοντας (28 Δαισίου) τὸ δειλινόν, ἀπέθαινε.

«Τὰ περισσότερα ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀναγράφονται κατὰ λέξιν εἰς τὰς ἐφημερίδας (τὸ Δελτίον). Ὑποψίαν δὲ δηλητηρίασεως δὲν ἐξέφρασε κανεὶς παρευθὺς ἀπὸ τῆς ἀσθενείας ἢ τοῦ θανάτου. Κατὰ τὸ βον ἔτος ὅμως ἀπὸ τὸν θάνατον κατηγγέλθη εἰς τὴν Ὀλυμπιάδα ὅτι ἔγινε δηλητηρίασις τοῦ

Ἄλεξανδρου, ἡ ὁποία ἐφόνευσε πολλοὺς ὑπόπτους δι' αὐτὸ καὶ διεσκόρπισε τὰ ὄσα τοῦ Ἰόλα, ὁ ὁποῖος ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀποθάνει, διότι αὐτὸς εἶχε δώσει τὸ δηλητήριον. Ἄλλοι δὲ λέγουν, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης εἶχε συμβουλευσει τὸν Ἀντίπατρον διὰ νὰ προβῆ εἰς τὴν δηλητηρίασιν καὶ αὐτὸς εἶχεν εἰς αὐτὸν προμηθεύσει τὸ δηλητήριον. Τὴν τελευταίαν αὐτὴν πληροφορίαν τὴν διηγεῖτο κάποιος ὀνόματι Ἀγνόθεμις, ὁ ὁποῖος ἰσχυρίζετο ὅτι τὴν εἶχε ἀκούσει ἀπὸ τὸν βασιλεῖα Ἀντίγονον».

Κατὰ τὸν δεύτερον αἰῶνα π.Χ., ἴσως δὲ καὶ παλαιότερον, ἐκυκλοφόρησε πραγματεία περιέχουσα τὰ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, γραφεῖσα ὑπὸ συγγραφῆος ὀνόματι Καλλισθένους. Εἶναι φανερὸν ὅτι δὲν πρόκειται περὶ τοῦ Καλλισθένους τοῦ ἀνειπιου τοῦ Ἀριστοτέλους, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε πρὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἀλλὰ καὶ ὁ πραγματικὸς συγγραφεὺς παραμένει ἄγνωστος. Ἡ πραγματεία αὕτη ὑπέστη κατὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου πολλὰς διορθώσεις καὶ παραλλαγὰς καὶ ἤδη φέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα πραγματεία τοῦ Ψευδο-Καλλισθένους. Αὕτη ἡ πραγματεία εἶναι ἡ μεταφρασθεῖσα εἰς πλείστας γλώσσας. Ἐπὶ πολλῶν ὀνομάζεται αὕτη «τὸ μυθιστόρημα τοῦ Ἀλεξάνδρου», καθομιλουμένως δὲ «ἡ φυλλάδα τοῦ Ἀλεξάνδρου». Ἡ σημερινὴ μορφή τῆς πραγματείας αὐτῆς φαίνεται ὅτι ἐδόθη κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς ἢ μεταβυζαντινοὺς χρόνους.

Εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς πραγματείας τοῦ Ψευδο-Καλλισθένους ἐκτίθεται κατὰ μυθιστορηματικὸν πρᾶγματι τρόπον ἡ θεία καταγωγὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἡ ἔκθεσις αὕτη κάθε ἄλλο εἶναι παρὰ πιστευτή. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ λησμονῆται ὅτι καὶ ὁ Πλούταρχος ὀνομάζει θεϊκὴν τὴν καταγωγὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἡ διαφορὰ εἶναι ὅτι ἡ ψευδο-καλλισθένειος περιγραφὴ τῆς θείας καταγωγῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου εἶναι πολύλογος καὶ μυθιστορηματικὴ, ἐνῶ ἡ Πλουτάρχειος περιγραφὴ εἶναι σύντομος.

Ὁ θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκτίθεται ὑπὸ τοῦ Ψευδο-Καλλισθένους ὡς ἑξῆς: «Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπανελημμένως

ἔλαβε γράμματα τῆς μητρὸς του Ὀλυμπιάδος, παραπονουμένης κατὰ τοῦ Ἀντιπάτρου. Κατόπιν αὐτῶν ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ἀντίπατρον τὸν Κρατερόν, ὡς ἐπιμελητὴν τῆς Μακεδονίας. Ἀντιληφθεὶς δὲ ὁ Ἀντίπατρος, ὅτι θὰ ἐφρονεύετο ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπεφάσισε νὰ τὸν δολοφονήσῃ. Πρὸς τοῦτο παρεσκεύασε δηλητήριον, τὸ ὁποῖον τοποθετήσας εἰς πυξίδα περιβαλλομένην ὑπὸ ἄλλης πυξίδος (σημ. κιβώτιον ἐντὸς κιβωτίου) ἔδωσεν εἰς τὸν υἱὸν του, ὁ ὁποῖος τὸ μετέφερε εἰς τὸν Ἰόλαν, εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Ἔτυχε δὲ τότε ὁ Ἰόλας νὰ εἶναι πολὺ θυμωμένος μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον, ὁ ὁποῖος διὰ κάποιο παράπτωμά του τὸν ἐκτύπησε μετὰ ῥάβδον εἰς τὸ κεφάλι. Ὁ δὲ Ἰόλας, ἐκτὸς τοῦ ἀδελφοῦ του τοῦ κομίσαντος τὸ δηλητήριον, ἦλθεν εἰς συνεννόησιν διὰ τὴν χορήγησιν τοῦ δηλητηρίου μετὰ κάποιον Μήδιον. Ὄταν δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἀνεπαύετο ἔπειτα ἀπὸ κάποιο γλέντι προσῆλθεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐπομένην ὁ Μήδιος καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ συνδειπνήσῃ εἰς τὸ σπίτι του, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὁ Ἀλέξανδρος ἐδέχθη. Εἶχον δὲ κληθῆ εἰς τὸ δεῖπνον καὶ μερικοὶ ἄλλοι. Τὴν σκοπομένην ὁμως δολοφονίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου διὰ τοῦ δηλητηρίου δὲν ἐγνώριζον ὁ Περδίκας, ὁ Πτολεμαῖος, ὁ Ὀλκιος, ὁ Ἀντίγονος, ὁ Φίλιππος, ὁ Σέλευκος, ὁ Λυσίμαχος, ὁ Εὐμένης, καὶ ὁ Κάσσανδρος (σημ. Ἀσφαλῶς συνώνυμος πρὸς τὸν κομίσαντα τὸ δηλητήριον). Ὅλοι δὲ οἱ ἄλλοι τὸ ἐγνώριζον καὶ εἶχον ὀρκισθῆ νὰ ἀπαλλάξουν τῆς ζωῆς τὸν βασιλεῖα Ἀλέξανδρον, διότι οἱ παράνομοι αὐτοὶ ἐπεθύμουν νὰ γίνων κύριοι τῆς Αὐτοκρατορίας του. Ὄταν λοιπὸν ἐκάθισαν εἰς τὸ τραπέζι, ὁ Ἰόλας ἔδωσεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὸ πρῶτο ποτήρι ἄδολον, δηλ. χωρὶς τὸ δηλητήριον καὶ μετὰ πάροδον ἀρκετοῦ χρόνου ἔδωσε ἄλλο ποτήριον περιέχον τὸ δηλητήριον. Μόλις δὲ τὸ ἔπιε ὁ Ἀλέξανδρος ἐφώνησε ὡς νὰ ἐπλήγη εἰς τὸ σκῶτι του ὑπὸ τὸ ξυ. Μετ' ὀλίγον δὲ συγκρατήσας τὸν πόνον του ἀνεχώρησε, ἀφήσας παραγγελίαν νὰ συνεχισθῆ τὸ γλέντι. Ὅλοι ὁμως διέλυσαν τὸ δεῖπνον καὶ ἀνέμεναν τὸ τί θὰ γίνῃ. . . .».

« . . Ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ ἀπόντος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐγένετο περὶ τὸν αἴρα ὀμίχλη καὶ ἐφάνη μέγας ἀστὴρ κατερχόμενος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ σὺν αὐτῷ αἰτός, καὶ τὸ ἄγαλμα Βαβυλῶνος, ὃ ἐκάλουν Δία, ἐκινήθη. Ὁ δὲ

ἄστηρ πάλιν ἀνῆλθεν εἰς τὸν οὐρανόν· ἠκολούθησε δὲ αὐτῷ, καὶ ὁ αἰτός. Κρυβέντος δὲ τοῦ ἀστέρος εἰς τὸν οὐρανόν, ἐκοιμήθη ὁ Ἀλέξανδρος τὸν αἰώνιον ὕπνον...». «Ἐζησεν ὁ Ἀλέξανδρος ἔτη 32· ἐβίωσε δὲ οὕτως: ἀπὸ 20 ἐτῶν ἐβασίλευσεν ἔτη 12. Πολεμῶν δὲ ἐνίκησεν. Ὑπέταξε δὲ βάρβαρα ἔθνη 24· Ἑλλήνων δὲ φυλάς 14... Ἀπὸ δὲ τῆς τελευτῆς Ἀλεξάνδρου ἕως τῆς τοῦ θεοῦ λόγου ἐκ Παρθένου σαρκώσεως ἔτη 324».

Οἱ νεώτεροι ἱστορικοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Γερμανὸς DROTSSEN τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἀπορρίπτουν μετ' ἀγανακτήσεως τὴν πληροφορίαν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέθανε δηλητηριασθεὶς, ἀποδίδουν δὲ τὸν θάνατόν του εἰς ἐλώδη πυρετόν, χωρὶς ὅμως νὰ προσκομίζουσιν ἀποδείξεις περὶ τῆς γνώμης αὐτῆς. Τοῦναντίον ὑπάρχουσιν ἀκόμη, πλὴν τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν πληροφοριῶν, τρεῖς, πληροφοριαὶ ἀναφέρουσαι ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέθανε δηλητηριασθεὶς. Ἡ μία ἐκ τούτων σημειώνεται ὑπὸ τοῦ περιφήμου Ρωμαίου συγγραφέως Τακίτου, συγχρόνου τοῦ Πλουτάρχου, εἰς τὴν πραγματείαν του Χρονικὰ (ANNALES). Εἰς αὐτὴν ὁ Τάκιτος περιγράφων τὰ τῆς δηλητηριάσεως τοῦ διαδόχου καὶ ἀνεψιοῦ τοῦ Τιβερίου, Γερμανικοῦ, (σημ. ὁ Τάκιτος ἀποδίδει τὴν δηλητηρίασιν εἰς τὴν μητέρα τοῦ Τιβερίου Αὐγούσταν, χήραν τοῦ αὐτοκράτορος Αὐγούστου, καὶ εἰς τὸν Τιβέριον, ἐνδιαφερόμενον νὰ γίνῃ διάδοχος τοῦ θρόνου ὁ υἱὸς του, παρὰ τὴν ἐπιταγὴν τοῦ Αὐγούστου), γράφει τὰ ἑξῆς:

«Ἡ κηδεῖα (τοῦ Γερμανικοῦ) ἔγινε εἰς τὴν Συρίαν, ὅπου ἐδηλητηριάσθη, χωρὶς τὴν συνοδείαν εἰκόνων τῶν προγόνων του, ἐξεφωνήθησαν ὅμως λόγοι ἐξαίροντες τὰς ἀρετάς του. Μερικοὶ συνέκριναν τὴν ὠραιότητά του, τὴν νεότητά του, ἐπίσης τὸν τόπον τοῦ θανάτου του (εὑρισκόμενον πλησίον τῆς Βαβυλῶνος) πρὸς τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον. Αὐτοὶ οἱ δύο ὠραῖοι, ὑψηλῆς καταγωγῆς ἄνθρωποι, μόλις ὑπερέβησαν τὸ 30ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των ἀπέθανον χάρις εἰς τὴν δολιότητα τοῦ περιβάλλοντός των. Μόνον ὅτι ὁ Γερμανικὸς ἀγαποῦσε περισσότερον τοὺς φίλους του, ἦτο μέτριος εἰς τὰς ἀπολαύσεις του, ἔζησε μόνον μὲ μίαν γυναῖκα, μὲ τὴν ὁποίαν ἔκαμε παιδιὰ, δὲν ἦτο κατώτερος πολεμιστῆς, καίτοι δὲν εἶχε τὴν

τρελλήν τόλμην τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ δὲν ἦτο πεπρωμένον δι' αὐτὸν νὰ ὑποτάξῃ, ἔπειτα ἀπὸ τόσας νίκας, τὴν Γερμανίαν. Καὶ ἂν ἦτο πλήρως κύριος τῶν ἐνεργειῶν του (σημ. ἠμποδίζετο εἰς τὰς πρωτοβουλίας του ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Τιβερίου) δὲν θὰ ὑπελείπετο εἰς τὰ κατορθώματα καὶ τὴν φήμην ἐκείνου (σημ. τοῦ Ἀλεξάνδρου), ἐνῶ κατὰ τὴν πραγματικότητα, τὸ μέτρον καὶ ἄλλας ἀρετὰς ἦτο ἀνώτερος» (Χρονικὰ βιβλίον 2 κεφ. 73).

Ἡ δευτέρα πληροφορία περὶ δηλητηριάσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου προέρχεται ἐκ τοῦ Πλουτάρχου (ἐκτὸς τῆς ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης ἐκθέσεως μνημονευομένης). Εἰς τὴν πραγματείαν του περὶ τῶν 10 ρητόρων ὁ Πλούταρχος ἀναγράφων τὰς συναφεῖς πρὸς τὸν περιφνημον ρήτορα Ὑπερείδην πληροφορίας σημειώνει τὰ ἑξῆς:

«Ἐψηφίσατο δὲ καὶ τιμὰς Ἴόλα τῷ δοκοῦντι Ἀλεξάνδρῳ τὸ φάρμακον δοῦναι», δηλ. ἐψηφισεν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Ἀθηναίων ὁ Ὑπερείδης νὰ δοθοῦν τιμαὶ εἰς τὸν Ἴόλαν, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο, ὅτι εἶχε δώσει τὸ δηλητήριον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. (Θ'. Ὑπερείδης 849 F).

Ἡ τρίτη τέλος πληροφορία ἀναγράφεται εἰς τὴν Ἐπιτομὴν χρόνων τῶν ἀπὸ Ἀ δ ἄ μ ι τῶν ἀρχῶν τοῦ 7ου αἰῶνος, ὅπου διαβάζομεν τὰ ἑξῆς: «Ἀλέξανδρος 16' ἔτος ἄγων ἀναίρεθεις φαρμάκῳ τελευτᾷ ἐν Βαβυλῶνι», δηλ. ὁ Ἀλέξανδρος ἄγων τὸ 32 ἔτος τῆς ἡλικίας του ἀποθνήσκει εἰς τὴν Βαβυλῶνα κατόπιν δηλητηριάσεως. (Ἑλλ. Πατρολογία MIGNE, τόμος 92, στήλη 400, παρ. 171).

Βιβλιογραφία: C. MÜLLER, SCRIPTORES RERUM ALEXANDRI MAGNI, PARIS 1846.